

הרי שלרבי יהודה אפילו בערבי שבתות וימים טובים נמי אסור סמוך למנחה. וקשיא לרב פפא.

אמר מר זוטרא: מאן לימא לן דברייתא זו מתרצתא היא, שהגירסא בה נכונה?

דילמא משבשתא היא?! שצריך לגרוס ק-א "מתשע שעות ומחצה ואילך" או "מן המנחה ולמעלה", כמו הברייתא דלעיל, ולא קשיא לרב פפא.

אמר ליה מרימר, ואיתימא רבי יומר, למר זוטרא: אכן מתרצתא היא!

שהרי אנא איקלעי לפירקיה, לשיעורו דרב פנחס בריה דרב אמי, וקם תנא [חכם הדורש לרבים] ותני ברייתא זו קמיה דרב פנחס בריה דרב קאמי, וקיבלה מיניה! (1)

אי הכי, קשיא: איך אפשר לאוקמיה מתניתין

רב פפא אמר: אפילו תימא מתניתין רבי יהודה היא, בכל זאת לא קשיא.

דהתם, בערבי שבתות וימים טובים, מן המנחה ולמעלה הוא דאסור היינו דוקא מתשע שעות ומחצה ואילך. אבל סמוך למנחה חצי שעה קודם, דהיינו מסוף שעה תשיעית, שרי.

אבל בערב הפסח — אפילו סמוך למנחה נמי אסור!

ומקשינן לרב פפא: ובערב שבת סמוך למנחה מי שרי?

והתניא: לא יאכל אדם בערב שבת וימים טובים מתשע שעות ולמעלה, כדי שיכנס לשבת כשהוא תאוה, דברי רבי יהודה.

רבי יוסי אומר: אוכל והולך עד שתחשך.

שקודם השבת צריך שיהא נזהר בעצמו להכנס לשבת כשהוא תאוה. ורבי יוסי אינו חושש לכך שהמצוה אינה אלא באופן שבכניסת השבת האכילה עליו לתענוג אבל אינו חייב להכין עצמו לכך מקודם.

ויש שפירש דשאני קידוש שהוא ביין ויש לו תיאבון לזה גם לאחר שאכל מקודם וכן סעודת שבת עיקרה עונג ויכול לקיימה בפירות ומיני תרגימא שמתענג בהם גם אם אכל כבר משא"כ מצה אם יאכל מקודם אינה עריבה עליו.

ובמצפה איתן כתב שהחילוק הוא דסעודתל שבת יש לה תשלומין למחר משא"כ מצה שזמנה רק בלילה.

1. ו"מן המנחה ולמעלה" דקתני בברייתא קמייא היינו סמוך למנחה. רש"י.

מחיובא דקידוש והלא גם זה עשה כדאמרינן "זכרהו על היין". ותירץ דהתם עיקר הזכירה יוצא מן התורה בתפילה שאומר מקדש השבת וקידוש שעל הכוס הוא רק מדרבנן. וגם אכילת שלש סעודות אינה רק מדרבנן מדברי קבלה "וקראת לשבת עונג". משא"כ במצה האכילה גופא היא מן התורה.

ורבינו דוד מפרש החילוק שבמצה החשש הוא שמא יהא שבע בערב עד שאכילת המצה תהא אכילה גסה שאינו יוצא בה ידי חובת מצה [כ"ה דעתו דלא כרש"י שהיא רק משום הידור מצוה. ועיין לקמן קז. ב דעיונים 4] ונמצא שביטל מצוה דאורייתא, משא"כ סעודת שבת ויו"ט שאינו חייב בה אלא משום עונג ואם אין האכילה מהנה אותו אינו חייב בה כלל. וזו היא מחלוקת רבי יהודה ורבי יוסי דרבי יהודה סבור